

INTERVENȚIA PSIHOLAGICĂ A COPILULUI DIN CICLUL PRIMAR ABUZAT FIZIC ÎN FAMILIE

Otilia STAMATIN, dr. conf. univ.

Gabriela BALAN, drd.

Summary

The paper mentions scale (growth, increasing) cases of physical abuse against children in the family, their serious consequences in child development, strategies and methods of intervention, a personalized study presents analysis.

Introducere

Abuzul fizic asupra copiilor constituie un viciu uman global. „Un Studiu ONU privind violență asupra copiilor” (2006) se arată că la nivel global, peste 40 milioane de copii sub 15 ani cad victime violenței ei în fiecare an. Este în creștere și numărul copiilor abuzați în România și în RM. Conform datelor Ministerului Educației, în primul semestru al anului de studiu 2014-2015, au fost semnalate 7243 cazuri de abuz față de copii, produse în familie, școală și comunitate, ceea ce constituie cu 961 cazuri mai multe ca în semestrul II al anului precedent.

Printre instituțiile responsabile de prevenirea și lichidarea consecințelor abuzului fizic față de copil în familie un rol aparte îl joacă instituțiile de învățământ în care își fac studiile copiii respectivi. Aici, una din figurile centrale, menite să motiveze și să coordoneze eforturile persoanelor implicate în procesul educațional în scopul prevenirii și diminuării consecințelor acestui viciu, o prezintă psihologul școlar.

În cele ce urmează vom prezenta un studiu personalizat, strategiile și modalitățile de prevenire și diminuare a urmărilor abuzului fizic față de un elev mic.

Problematika abuzului fizic a copilului este o problemă majoră și globală, în toate țările lumii existând variate forme de manifestare a acesteia. O mare parte din copii sunt victime ale violenței în propriul cămin, dar și în alte locuri în care ar trebui să se simtă protejați (școli, locurile de muncă legale sau ilegale, sistemul judiciar).

Declarația Universală a Drepturilor Omului și Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice și Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale proclamă familia ca fiind elementul natural și fundamental al societății. În România, conform datelor statistice publicate de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, s-a constatat un număr mare de copii între 6-12 ani supuși abuzului fizic. **Considerăm că lupta pentru înlăturarea abuzului fizic în mediul școlar trebuie să înceapă de la primul nivel de încadrare a copilului în acest mediu, respectiv de la vârsta școlară mică.** De aceea, s-a elaborat un program de intervenție psihoterapeutică care să vină în ajutorul cadrelor didactice, consilierului școlar/psiholog având ca obiectiv ameliorarea tulburărilor de comportament în cazul copiilor victime ale abuzului fizic.

PROGRAM DE INTERVENȚIE PERSONALIZAT

INFORMAȚII GENERALE:

Nume și prenume - I.C; **Data nașterii**- 11 februarie 2005;

Domiciliul - Bacău; **Școala** - Gimnazială Săucești; **Clasa**: a III-a.

ECHIPA DE CAZ:

PROBLEMATICA EXISTENTĂ

INFORMAȚII GENERALE:

I.C. are 10 ani și este în clasa a III-a. Încă din primul semestru al acestui an școlar s-au remarcat rezultate slabe la învățătură, dar, mai ales, devieri comportamentale, concretizate în: agresivitate verbală (le vorbea urât colegilor); agresivitate fizică (se bătea cu colegii, îi lovea și le trântea obiectele); fugea de la ore (fuma, era în compania unor copii mai mari). De menționat că în clasele precedente acest copil a avut rezultate bune la învățătură și nu a manifestat un comportament agresiv. Era sociabil, sensibil, avea mulți prieteni, ce-i drept, unii mai mari decât el. Mama a fost plecată în străinătate o perioadă de timp, copilul a rămas acasă cu tata care era agresiv, verbal și fizic, cu el, dar spune că își iubește foarte mult copilul. Lipsa soției, dar și a însărcinării tatălui de a crește un copil au determinat accentuarea acestui comportament al său.

I.C. afirmă că: nu se simte bine la școală, se plictisește deseori; unii colegi îl enervează foarte tare; refuză să vorbească prea mult despre prietenii lui; refuză să discute pe seama relației lui cu părinții, considerându-i chiar enervanți și plictisitori; consideră despre sine că nu este un copil cu probleme, neînțelegând de ce s-a ajuns aici, cu atâta tevdatură; recunoaște însă că învțăta mult mai bine înainte.

DOMENIUL DE INTERVENȚIE – comportamental.

S-a solicitat sprijinul consilierului școlar (psiholog).

CONCLUZIILE EVALUĂRII COMPLEXE:

Familia - Faptul că ambii părinți au venit împreună la școală, dovedește că sunt responsabili de comportamentul lui I.C. Tatăl conștientizează că lipsa comunicării și a sprijinului afectiv de care ar fi avut nevoie copilul a dus la un comportament agresiv din partea lui. Decizia de a cere sprijin și colii a aparț inut ambilor părinț i, ceea ce dovedeș te că în familie există comunicare. Tatăl spune că a devenit agresiv în momentul în care soția a plecat în străinătate.

I.C. - Comportamentul agresiv, rezultatele slabe vin din sfera tulburărilor emoționale; lipsa mamei, care-i oferea sprijin afectiv și un mediu securizant, dar și comportamentul agresiv al tatălui s-au transformat în manifestări deviante; prietenii mai mari, reprezintă încercarea lui de a-și găsi un suport afectiv și o acută nevoie de afirmare a personalității; problemele de natură afectivă au dus la o scădere a motivației pentru învățare, culminând cu o scădere în plan cognitiv; reacțiile agresive dovedesc disonanța afectivă, în adâncul sufletului simțind într-un fel, dar comportându-se total diferit.

PLAN DE INTERVENȚIE

IPOTEZE:

1. Lipsa mamei la o vârstă fragedă poate determina tulburări afective concretizate în comportări deviante.
2. Agresivitatea tatălui poate avea consecințe nefaste asupra comportamentului intelectual și, în cele din urmă, asupra întregii personalități.
3. Lipsa de comunicare cu părinț ii l-a determinat să se alătore unui grup cu comportamente deviante.

SCOP: prevenirea și combaterea tulburărilor de comportament manifestate de tatăl copilului, dar și a tulburărilor de comportament manifestate de I.C.

OBIECTIVE GENERALE: identificarea cauzelor care au dus la un comportament agresiv din partea tatălui, dar și a copilului; identificarea și analiza situațiilor cu impact major asupra comportamentului copilului: cunoașterea tipului de relații cu persoanele adulte; cunoașterea nivelului de adaptare și de evoluție a elevului necesare pentru a identifica punctele forte și punctele slabe ale personalității; convingerea și conștientizarea din partea părinților și acordarea sprijinului afectiv și comunicațional lui I.C.

OBIECTIVE SPECIFICE: exersarea abilităților de negociere și rezolvare de conflicte prin formularea asertivă a propriilor păreri și dorințe; identificarea situațiilor conflictuale și a posibilelor modalități de rezolvare a lor; identificarea propriilor trăsături de personalitate pozitive și negative și creșterea stimei de sine; dezvoltarea responsabilităților sociale și formarea deprinderilor de interacțiune socială; conștientizarea principalelor surse ale violenței în familie, dar și în rândul elevilor; identificarea și exprimarea pozitivă a stărilor afective în relația cu familia, dar și cu ceilalți; identificarea și depășirea barierelor de comunicare; formarea abilităților de comunicare asertivă.

Orarul și locul derulării programului:

Nume și prenume	Locul de desfășurare	
	Sala de clasă	Cabinetul psihopedagogic
I.C.	Zilnic	Vineri
Părinții	Când este nevoie	Vineri

ALEGEREA MODALITATILOR SPECIFICE

Metode: observația copilului, anamneza, jocul de rol, poveștile terapeutice, dezbaterile, chestionarul (identificarea stilului parental: indulgent, autoritar, democratic, indiferent, protector).

STRATEGII DE INTERVENȚIE (repartizate pentru fiecare membru al echipei de caz):

I.C.: să participe la diferite activități extrașcolare care-l pasionează și-l relaxează (pictură, muzică); să participe la activitățile de consiliere propuse de consilierul psihopedagogic; să comunice din timp părinților dificultățile prin care trece elevul la școală.

Consilierul/psihologul va iniția jocul de rol „Tehnica scaunului gol”. Se așează copilul în fața unui scaun gol și este stimulat să își imagineze că în acest scaun se află tatăl. I.C. este încurajat să transmită acestui personaj întregul mesaj pe care nu l-a putut manifesta în relația sa reală cu tatăl, realizându-se un efect de exteriorizare, conștientizare și clarificare a conflictului. Jocul de rol continuă și cu schimbarea locului. I.C. este îndemnat să se așeze în scaunul gol, în locul tatălui și să se manifeste „ca și cum” ar fi acesta. Prin acest exercițiu de schimbare a locului, se antrenează empatia copilului, capacitatea lui de „a vedea” problema și din punctul de vedere al tatălui.

Poveștile terapeutice, ca mesaj, crează copilului o bază de identificare protejându-l și învățându-l, totodată, să se autoînțeleagă, să se autoaprecieze pozitiv cât și să-și descopere propria putere interioară. S-au folosit următoarele povești: „Povestea ariciului Pogonici” (pentru

comportament certăreț); „Luri, copilul vișnopinto” (pentru agresivitate); „Curcubeul, Împărățiile” (pentru rezolvarea de probleme).

PĂRINȚII: să acorde mai mult timp comunicării cu I.C.; să răspundă punctual, solicitărilor școlii; să ofere un climat emoțional stabil ; să ofere respect, înțelegere, afecțiune. La ședințele de consiliere s-a urmărit modul în care relaționează familia, cum se comportă copilul și reacțiile părinților și s-a identificat stilurile parentale: tata – autoritar, mama – protector.

Consilierul școlar/psihologul a dat câteva sugestii părinților, pentru a putea îmbunătăți relațiile dintre ei și pentru a avea un echilibru în educația copilului: tatăl să nu fie prea dur, iar mama să nu fie la celalalt pol, hiperprotectoare. Consecvența, în stabilirea regulilor de disciplină, dar, totodată, stabilirea unor reguli clare pentru copil, acasa și la școală; să i se traseze copilului sarcini concrete și clare, iar la îndeplinirea acestora să fie valorizat prin încurajări (recompense sau laude); păstrarea unei voci liniștite și evitarea mâniei; recunoașterea și încurajarea imediată la orice comportament pozitiv, oricât de neînsemnat ar fi, pentru a-i crea copilului o stimă pozitivă; descoperirea calităților pe care le are copilul; evitarea abordării negative (Inceteaza ! Opreste-te !) și a etichetării (Esti un prost! Nu ești bun de nimic! Știam că nu vei reuși!); trebuie separată comportarea copilului, pe care nu o agreați, de persoana copilului pe care îl iubiți (Te iubesc, dar nu-mi place noroiul de pe hainele tale, Am încredere în tine, dar nu-mi plac petele de pe caiet); stabilirea unui program zilnic foarte clar și respectarea cu flexibilitate a acestuia; sarcina pe care o primește să se situeze în limita posibilităților lui; evitarea pedepsei; restrângerea numărului de prieteni.

CONSILIERUL ȘCOLAR/PSIHOLOG: să programeze câteva ședințe cu I.C., pentru conștientizarea de către acesta a adevăratelor cauze,ale nemulțumirilor și pentru prevenirea manifestării unor tulburări comportamentale de tip agresiv; să programeze ședințe cu ambii părinți pentru conștientizarea rolului fiecărui membru în familie, responsabilitățile pe care le au aceștia, identificarea stilului parental.

ÎNVĂȚĂTORUL: să-i acorde sprijinul necesar recuperării; să relaționeze eficient cu familia și cu consilierul; să ofere un climat corespunzător la nivelul clasei; să identifice punctele slabe și forte a elevului, să le diminueze sau să le valorifice; responsabilizarea la nivel de clasă a elevului.

Activități: „Brățara prieteniei” – târg de mărtișoare; realizarea de postere, eseuri, motto-ul clasei pe tema `Bătaia nu e ruptă din Rai”; acțiuni la centre de copii și case de bătrâni cu tema: „Nuielușa fermecată”; dezbateri cu jandarmii și poliția comunitară pe tema „Modalități și practici educative”.

Concluzii. Pe parcursul ședințelor de consiliere s-a constatat ameliorarea tulburărilor comportamentale ale tatălui, dar și ale copilului; o mai bună **relaționare** în familie, iar, la finalul ședințelor, familia a învățat să rezolve conflictele prin formularea asertivă a propriilor păreri și dorințe; copilul a avut o stimă de sine pozitivă; s-au conștientizat principale surse ale violenței și s-a demonstrat că exprimarea pozitivă a stărilor afective în relația cu familia, dar și cu ceilalți duce la diminuarea comportamentelor agresive.

Bibliografie

1. Băban, A., Consiliere educațională, Ed. Imprimeria Ardealul, Cluj Napoca, 2001.
2. Botiș, A, Târău, A., Disciplinarea pozitivă sau Cum să disciplinezi fără să rănești, Ed.ASCR, Cluj-Napoca, 2004.
3. Gliga, L., Managementul conflictului, Ed. Tipogrup Press, Bucureși, 2001.

4. Grigore, Cr., Stop abuzului emoțional și fizic asupra copilului. Un demers de apărare a drepturilor copilului și a copilului inițiat de Fundația Parinti din România, în: <http://www.parinticlujeni.ro/stiri/educatie/?STOP-ABUZULUI-EMOTIONAL-SI-FIZIC-ASURA-COPILULUI--1569> (vizitat 21.04.2015).
5. Ionescu, Ș., Copilul maltratată, Fundația Internațională pentru Copil și Familie, București, 2001.
6. Pașca, M.D., Povestea terapeutică, Ed. Ardealul, Tg. Mureș, 2004.
7. Марголина, И.А., Физическое насилие в раннем возрасте и его последствия для психического здоровья в возрастной динамике - Психическая депривация детей в трудной жизненной ситуации: образовательные технологии профилактики, реабилитации, сопровождения, în: http://psyjournals.ru/childdeprivation/issue/68981_full.shtml (vizitat 21.04.2015).